

Talijani su u Julijskoj Krajini uprili sve sile da preko škole odnarođa našu djecu. Uz osnovnu školu osnovali su i poljoprivredne škole »Ente Faina«, a organizacija »Dopolavoro« imala bi da krutiše tu asimilatorsku akciju.

ISTRA

Ali fašistička škola u Julijskoj Krajini nije do sada imala velikog uspjeha u svojem asimilatorskom radu, a u odgovorno-obrazovnom radu pokazala je veliki neuspjeh, jer je stvorila cijelu jednu generaciju analfabeta.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

TALIJANSKA ŠKOLA U JULIJSKOJ KRAJINI

Više puta se postavlja pitanje: kakav utjecaj ima talijanska škola na našu djecu u Julijskoj Krajini? Optimisti tvrde da je utjecaj talijanske škole malen, i da će naša omladina, koja prolazi kroz fašističku školu, ostati nacionalno naša, uza sve napore fašističkih vlasti i »Italo Redente«. Pesimisti dokazuju da je fašistička akcija za asimilaciju uspješna, jer da škola ima velik utjecaj na formiranje mišljenja i osjećaja.

Ako se traži odgovor na to pitanje u fašističkoj štampi Julijske Krajine, koja često tretira taj problem, neće se doći do jedinstvenog zaključka. Tršćanski »Piccolo« je, na primjer, više puta pisao o velikom uspjehu asimilacije preko škole, naročito na Krasu i tvrdio je kako djeca u našim selima govore čak i kod kuće talijanski, te da tako talijanski jezik i talijanska kultura ulaze preko djece u sva naša sela. Lanjske godine je, međutim, puljski »Corriere istriano« donio seriju članaka u kojima se konstatiralo da su sela u okolici Pule ostala nacionalno čvrsta kao što su bila pred rat, i da škola nije imala uspjeha, jer da roditeljska kuća i ulica pokvare sve ono što se u školi uradi. Te članke su pisali učitelji (ližnjanski, valurski i biški medulinski De Cicco), pa postoji mogućnost da su objektivniji nego članci u tršćanskoj štampi, premda i ove zadnje treba uzeti sa rezervom, jer postoji mogućnost da su ti članci pisani s nekim posebnim namjerama.

Ljudi koji dolaze iz Julijske Krajine opet pričaju da škola, balila i ostala propaganda ostavljaju traga na djecu, ali ako uzmemo u obzir neke slučajeve otpora djece (slučajevi u Čičariji, slučaj sa malim Mekšom u Vižinadi itd.) vidimo da i kod djece postoji neki otpor protiv te fašističke škole.

Taj problem asimilacije naše djece preko škole je važan iz više razloga; važan je iz nacionalnih razloga za nas emigrante i za jugoslovensku zajednicu, važan je i sa stajališta naše borbe u emigraciji, a taj se problem postavlja i kao pedagoški.

O tom problemu pišu i Nijemci, pa tako bečki list »Werkblätter des Bonifatiuswerkes in Österreich« tvrdi za južnotirolsku djecu da postaju analfabeti, jer stran jezik u osnovnoj školi primaju djeca samo kao riječi konkretnih predmeta, a apstraktni pojmovi su im nerazumljivi, pa prema tome ne može da se formira duševni život onako kako bi to škola htjela. Djeca ne ulaze u bit jezika i ne mogu preko njega da primaju kulturu, ni da se odgajaju i obrazuju u duhu te kulture. Radi toga talijanski jezik ne djeluje na osjećaj, a emocionalna strana duševnog života je vrlo važan faktor u odgoju djece, a u asimilatornom odgoju ima ta emocionalna strana presudni značaj. Jedino kroz emociju može da se djeca odnarođuju, jer odnarođivanje je u suštini pitanje osjećaja. A škola u drugorodnim krajevima i postavlja cijelo težište odgoja na tu osjećajnu stranu. I u Julijskoj Krajini, i u Južnom Tirolu fašistička se škola posvećuje tome svjesno i po planu. Zastave, vojničke formacije, uniforme, nagrade, pjevanje, deklamacije, crtanje, izlet, natjecanja, sve to je tamo u prvom redu, i sve to služi asimilaciji preko osjećaja.

Ali — djeca izlaze iz škole nepismena, a ako ne iz škole, oni to postaju par godina iza završetka školovanja. Jer u školi nisu naučili jezik u tolikoj mjeri da bi u tom jeziku mislili i da bi osjećala potrebu za knjigom. Djeca u selu postaju već u desetoj godini korisni članovi ekonomske zajednice, ona su radnici — dio te zajednice. Djete čuva stado, ono pomaže u polju, u kući itd., pa kao dio te zajednice mora da se pokorava nesvjesno i jeziku, običajima, načinu mišljenja te zajednice. Na taj način ga zajednica apsorpira i vrlo brzo briše u njemu utjecaje škole. I to je, možda, najveća smetnja uspjehu talijanske škole u našim krajevima, pa možemo slobodno ustvrditi: dok je naše selo u Julijskoj Krajini jezično naše, dotle neće fašistička škola imati velikog uspjeha. (To vrijedi za selo, a u gradu djeluju drugi faktori koji pogoduju asimilaciji.)

Talijanska osnovna škola je međutim vrlo dobra. I materijalna i organizatorna, i pedagoška strana škole je na zavidnoj visini. Učitelji su, većinom, dobri pedagozi, ali sistem odgoja talijanskog učitelja nije podesan za utjecaj na selo. (Jugoslovenski učitelji su u tom pogledu mnogo spremniji i bolji). Škola se ograničava samo na djecu, pa je u tome i jedan plus i jedan minus u asimilatornoj akciji. Onaj plus koji proističe iz pedagoške strane škole ukida se radi nedovoljnog utjecaja škole na selo. Čini se da su Talijani to uvidjeli, pa su organizaciju »Dopolavoro« nastojali da to poprave. Ali »Dopolavoro« nema, barem do sada, nekog vidnog uspjeha u našim selima. Sada rađe na organizaciji škola

Nečuvane metode u historiji asimilacije

IZ TEMELJA ZVONIKA I ŠKOLE U BUZETU

Fašisti iskapaju hrvatske pergamentene

Buzet, augusta 1935. — Buzet i Buzetina doživljavaju čudne stvari ovih dana. Čudne i senzacionalne doista. Izgražanje mijesha se s nekom primjesom onog osjećaja, koji se javlja kad nekoga žalimo zbog suludosti njegove. Jer ono što počinje sada da čini fašizam kod nas u znaku je suludosti. Taj novi buzetski komesar općine, taj Puia, koji je nedavno došao iz Pule (star tek 24 godine!) ne samo da je borbun, on je i pomalo lud. On je ušao u konačnu borbu protiv svega što sjeca na slavenstvo ovoga kraja i čim je došao, moglo se je opaziti, da u svojoj bezobzirnosti ide u ludost. Sad ovih dana poduzeo je nešto, što se može nazvati jedinstvenim u historiji asimilacije ne samo u Julijskoj Krajini, nego uopće nešto što nije zabilježeno u nijednom nasliju nad nacionalnom manjinom bilo gdje u svijetu.

Puia je naime dao naredjenje, da se otkopaju temelji buzetskog zvonika i da se izvadi pergamenta, koja je uzidana u temeljima na uspomenu gradnje zvonika.

On traži tu pergamentu zato, jer je ona napisana hrvatskim jezikom i to je strahota za »fašistički«, »talijanski« Buzet. Zvonik je sagrađen u doba načelnika Matice Trinajstića, vrlo zaslužnog našeg nacionalnog borca, i u doba župnika Kalca, istarskog pjesnika. Buzet, koji je hrvatski, i koji je nacionalno probudjen osvojilo svoju općinu, nije ni mogao u temelje svog zvonika staviti drugačije pergamentene nego hrvatsku. Ali sada to treba uništiti. Kad je sve drugo na zemlji već uništeno, treba sada tražiti tragove slavenstva i pod zemljom. Ovih dana su isjekli jedan ugao u temeljima zvonika, ali uzalud, jer tu nisu našli pergamentu. Komisar Puia je naredio, da se ruše temeljni zidovi na drugim stranama, dok se ne nadje pergamenta. Moglo bi se dogoditi da se zvonik sruši od rušenja temeljnih zidova...

To isto će Puia provesti i kod škole. I tamo će tražiti u temeljima hrvatsku pergamentu na uspomenu zidanja te naše kulturne kule.

Puia je prije toga uništio sve tragove Slavenstva na površini zemlje. Postojao je još jedan napis iznad zemlje, koji mu je parao fašističko oko. Na vodovodu, koji su napredni seljaci iz Svetog Martina pod Buzetom sami izgradili, udruženi željom za kulturnim napretkom, u ono vrijeme, kad se naše selo dizalo i u kulturnom i privredno-socijalnom pogledu, stajao je napis: »Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari«. Taj je napis odgovarao djelu podignutom slogom sela. Ali je bio hrvatski i kvario je »fašističku« »talijansku« harmoniju Buzetštine... Zato ga je Puia dao skinuti, zapravo isjeći.

Osim toga dao je iz svih kapelica, koje su postojale u ovom kraju svaki posljednji i najmanji trag slavenskog jezika, bez obzira na crkvene vlasti.

Ove mjere fašističkog komesara Buzeta treba da se zabilježe i da se snijma upoznaju svijet, jer su doista u znaku one »civilizacije«, koju Italija sad nosi i Abesiniji...

FINANSIJSKI BRIGADIR PUCA IZ RE VOLVERA NA MIRNE SEOSKE MLADIĆE

Stanko Jerčov ranjen i odvezen u riječku bolnicu

Zabići, augusta 1935. Zadnje dane mjeseca jula, dogodio se u našem selu tragičan slučaj, koji je zahtijevao jednu žrtvu, a koji pokazuje koliko ovdašnje vlasti drže do nas Slavena u ovim našim krajevima.

Između našeg sela i sela Trebčane na cesti nalazi se jedna nova gostionica, čiji je vlasnik Talijan imenom Ognibene. Toj su gostioni dali ime »Belvedere«. Dne 28 jula nalazilo se je tu nekoliko naših mladića, među kojima je bio i mladić imenom Stanko Jerčov rodom iz Zabići. Oni su lijepo i sasvim mirno razgovarali među sobom kod svojeg stola. Ali njihovo mirno držanje i ponašanje, nije išlo u račun ovdašnjem finansijskom brigadiru, te je počeo ove naše mladiće zadirkivati i nazivati iz raznim pogrđnim imenima. Vi-

deći ovi naši mladići za čim ide ovaj financ, mirno su se digli i izašli iz gostione, ali sada se je ovaj junak razbijesnio kao ris, te je poletio iz gostione i počeo iz svog službenog revolvra pucaati za mladićima. Ispalio je šest metaka od kojih su dva pogodila u ledja Stanka Jerčovog. Ovaj se je smrtno ranjen srušio na zemlju, a ostali su se razbjegli svojim kućama. Odmah se je na mjestu našlo mnogo naroda, pa i vojaska, koja je odmah sa jednim sanitetskim automobilom odvezla Stanka u riječku bolnicu.

Dok ovo javljamo ne znamo kakvo je njegovo stanje u bolnici i da li će rane preboljeti. Financ se još uvijek nalazi na slobodi i bahato šeće po našem selu, ali su ga vojničke vlasti uzele u zaštitu...

KO JE PODUPIRAO POBUNU U ARBANJI

Dnevna štampa je prošlih dana donijela opširne detalje o pokušaju revolucije u Albaniji i umorstvu generala Ghilardija. Ta je revolucija ugušena. Sad internacionalna štampa ispituje motive te pobune i donosi neke aluzije na njezinu pozadinu. Mnogi internacionalni listovi pomišljaju, da je iza vođe revolucionera Vrlacija Italija. — Pariski »Temps«, poluoficijelni list francuske vlade, piše, da je Vrlaci bio u izgnanstvu u Italiji i da se on smatra pristalicom italoofilске politike. Italija, međutim, u posljednje vrijeme nije suviše zadovoljna s kraljem Zoguom, koji želi da se otrese talijanskog protektorata i zato, jer Italija neće da mu da finansijske pomoći, na koje se je obavezala. Vođe pobunjenika pobjegli su ladjama u Italiju....

Motocikla sa dva talijanska oficira naletila na žicu razapetu preko ceste

Trst, augusta 1935. — Pred par dana dogodila se jedna nesreća dvojici talijanskih oficira. Dva poručnika vozila su se mimo črnica prama Ajdovščini. Motocikla je naletila na žicu, koja je bila napeta preko ceste. Oficiri su ostali ranjeni. Zbog toga su karabinjeri proveli istragu i mnoga hapšenja, da bi ustanovili ko je razapeo žicu preko ceste.

REKAO JE KARABINJERIMA DA SU »PASJI SINOVI« PA JE OSUDJEN NA GODINU I ŠEST MJESECI ZATVORA

Pula, augusta 1935. Pred tribunalom u Puli osuđen je na godinu i pol zatvora postolar Ivan Demarchi, star 39 godina. Njega su karabinjeri tjerali iz jedne gostione u Vodnjanu, a on se protivio, pa im je rekao, da su »pasji sinovi«.

ZIVI ŠPORTSKI ODNOSI IZMEDJU JUGOSLAVIJE I ITALIJE

U ljubljani su održane prošlog tjedna plivačke utakmice izmedju talijanske i jugoslovenske ženske reprezentacije. Pobjedila je Jugoslavija. (U talijanskoj reprezentaciji bilo je dvije trećine plivačica slovenskog porijekla).

Zatim su početkom ovog tjedna u Trstu održane plivačke utakmice izmedju splitskog »Jadrana« i »Triestine«. Pobjedila je »Triestina«.

U Vidmu će se održati za koji dan lakoatletska natjecanja izmedju Italije, Jugoslavije i Austrije.

Talijanski radnici htjeli dignuti u zrak ratne kaverne na Rasušici

Golac, augusta 1935. — Prošlih dana uhapšena su ovdje dva talijanska radnika, rodom iz stare Italije, koja su radila na vojnim radovima na Rasušici. Kod svakog je nadjeno po deset kilograma ekrazita. Oni su navodno htjeli baciti u zrak kaverne i tunele, koji su sagrađeni na Rasušici. To se govori, a ne znamo točno što je na stvari. Obojica su odvedena policijskim autom u riječki zatvor. Karabinjeri, navodno sami kažu, da im pretstoji teška kazna, možda čak i streljanje.

EKONOMSKO PROPADANJE ISTRE U BROJKAMA

Fašističke službene statistike

Pokrajinski savjet za korporativnu ekonomiju (Consiglio provinciale dell' Economia Corporativa) u Puli izdao je statistički prikaz ekonomskog života u Istri za mjesec juni o. g. Iz tog prikaza vidimo nekoliko brojki, koje najbolje ilustriraju stanje u Istri:

U junu je stanovništvo pokrajine Istre (bez dijelova Riječke) poraslo samo za 66 duša i broji 304.204 stanovnika. Na javnim radovima radilo je 1800 radnika, a u maju 2096. Koncem aprila je bilo 3089 besposlenih. Cijene na veliko su porasle: pšenica od 109 na 113, pirinač od 136 na 138, dakle od 265 na 290, jedino je kukuruz pao od 88.50 na 86 lira za 100 kg. (Ovdje treba napomenuti, da je kukuruz u januaru bio po 29 lira kvintal, ali na glas o pretstojećem ratu u dva dana je bio skočio na 75, a sada je 86, što iznaša oko 300 dinara). 33 firme su u junu prestale, a protesta mjenica je bilo 252 za ukupno 713.209 lira prema 234 protesta u maju za ukupni iznos od 261.250 lira, dok je lanjske godine u maju bilo samo 158 protesta za ukupnih 63.174 lire. Stečaja su u junu bila 3, a u maju 7.

Karakteristična je statistička Poštanske štedionice i banaka. Tu se vidi da ljudi skoro ništa ne ulažu dok uloge dižu kao u nekoj panici. To je donekle radi slabe ekonomske situacije, ali u glavnom iz straha pred ratom, i pred konfiskacijom kapitala, koja pretstoji u najkraćem vremenu. Ta statistika još javlja, da su plaće ostale nepromijenjene.

ISTRI GROZI LAKOTA POTREBNA JE NUJNA POMOĆ VLADE.

Trst, avgusta 1935. — (Agis). — V vsej našoj pokrajini ni deževalo že nad tri mesece. Celo trta je v zadnjem času pričela zastajati in odpadati je pričelo listje. Zemlja je od velike vročine popolnoma ožgana. O kakem dobrem pridelku sploh ni misliti, ampak ravno nasprotno: povsod že sedaj vlada obup in strah pred bodočo zimo. Zlasti je prizadeta vsa Istra, kjer ni skoraj ničesar zrastle in že sedaj vlada velikanska pomanjkanje. Glad je to zimo neizbezen, ker je skoro brezupno misliti na kako pomoč vlade, ki ima preveč drugih skrbi izven meja.

PLODOVITA JE SLOVENSKA DEŽELA V OKOLICI TRSTA

V tržaški pokrajini je bilo v juliju rojenih 402 otrok, umrlo pa je 315 ljudi, tako da znaša naravni prirastek prebivalstva 147 duš. V Trstu je bilo 321, na deželi 121 rojstev, smrtnih primerov pa 231 odnosno 84. Prirastek je znašal u mestu 90, na deželi 67 duš. Če vpoštavamo, da živi u mestu okrog 250.000, na

deželi pa 100.000 prebivalcev, lahko ugotovimo, da je ljudstvo na deželi naravno naraslo sorazmerno za dobro polovico već kakor v mestu. Razmerje med naravnim prirastkom u mestu in na deželi je stalno u znatno korist podeželskega prebivalstva.

»Ente Faina« (neka vrst opelovnica za omladinu za poljoprivredno obrazovanje). Te škole djeluju tek par godina, pa se ne može još govoriti o njihovom uspjehu.

Sada možemo računati samo na osnovnu školu koja djeluje djelomično od 1918 god., a potpuno od Gentilijeve reforme 1923 godine. Imajući u vidu to djelovanje kroz

sve ove zadnje godine, možemo zaključiti sljedeće:

Fašistička škola u Julijskoj Krajini nije do sada imala velikog uspjeha u svom asimilatorskom radu, a u odgovorno-obrazovnom radu je pokazala velik neuspjeh, jer je stvorila cijelu jednu generaciju analfabeta.

— TONE PERUSKO.

ENGLESKI LIST „DAILY TELEGRAPH“ PIŠE O JUGOSLAVENSKOM TERITORIJU OKO TRSTA

Veliki engleski list »Daily Telegraph«, organ konzervativaca, donio je više puta članke o Italiji, u kojima je spominjao i Julijsku Krajinu i Južni Tirol. Taj je list pisao o jugoslavenskim teritorijama oko Trsta, pod čime je mislio Julijsku Krajinu, a umjesto Alto Adige rabio je uvijek riječ Južni Tirol.

Sad se našao jedan Madžar, neki Joseph Barta, koji je engleskom listu uputio jedno pismo, u kojem protestira zbog toga i poziva redakciju da korigira svoje gledanje, jer oko Trsta nema jugoslavenskog teritorija, a Južni Tirol nije više njemački, ma da je 1500 godina bio njemački. Pita taj Barta zašto u Londonu zaboravljaju na Londonski pakt od 1915, po kojem bi Italija imala dobiti još mnogo više nego što je dobila.

Londonski list je, po poznatom engleskom običaju, objavio to protestno pismo tog Barte, ali bez ikakvog svog komentara.

ŠTO JE ZA NAS ZNAČILA STARA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA, KOJA SE OVIH DANA RUŠI

6. maja 1928. godine proslavila je sušačka gimnazija 300. godišnjicu svoga opstanaka i tom je prilikom odlikovana Karadjordievom Zvezdom. Zapravo je ta gimnazija bila do 1906. godine na Rijeci, a onda je radi mađarske netrpeljivosti morala da se seli na Sušak. Ban Khuen Hedervary, udovoljio je želji Madžara pa je i posljednje hrvatske kulturne institucije maknuo sa Rijeke i tome gradu, bar spolia, oduzeo hrvatski karakter. Zato je na Sušaku dao graditi a ono vrijeme impozantnu novu zgradu za gimnaziju.

Sada se na Rijeci ruši stara zgrada u kojoj je bila gimnazija, pa tako Rijeka gubi jedan stari spomenik, bez estetske, ali od velike kulturne vrijednosti. U ovoj se je gimnaziji odgajao veliki broj učenika koji su uticali na pravac hrvatskog kulturnog i političkog života u XIX vijeku (Ivan i Antun Mažuranić, Tade Smičiklas, Ivan Dežman, Marijan Derenčin, Evgenij Kumićić, Matko Laginja, Erazmo Barčić i dr.). U ovoj gimnaziji djelovao je kao nastavnik jezika i poznati filolog Fran Kurelac, koji je čuven sa svoje reforme u jeziku, poznate pod imenom »riječka škola«.

Rušenjem kolegija, na čijem će se mjestu podići riječka biskupska rezidencija, nestaje i posljednjeg vidnog traga nekoć tako poznatoj gimnaziji, koja je bila kud i kamo bolja i poznatija od talijanske i mađarske gimnazije na Rijeci.

TALIJANIMA »SE ČINI«, DA JE DUBROVNIK TALIJANSKI

Tršćanski »Il Popolo di Trieste« od 15. augusta donosi veliki putopis neke Rose Ester, koja je putovala parobrodom iz Odeze u Veneciju. Ona piše o Boki Kotorskoj i Dubrovniku. Za Boku kaže, da je naoružana savršeno i da predstavlja za Jugoslaviju u vojničkom pogledu neobično mnogo. Što se tiče Dubrovnika veli, da joj se čini, da udiše zrak svoga rođenog kraja. »Dobiva se utisak, da je samo spojena Dubrovnik i jugoslavenska i da je preko njegovog lica premazana jedna strana patina, pošto Dubrovnik ima karakter čiste duževske rase. Lav sv. Marka udario je Dubrovniku svoj carski pečat. Meni se čini, da se sam slavenski jezik u mojim ušima mijenja u slatku melodiju talijanskog govora...«

Tako se, eto, Talijanima »čini«, da je Dalmacija doista talijanska, ali ova je Rosa ipak morala priznati, da u Dubrovniku nije čula talijanski...

TALIJANSKI AKADEMIK ALFREDO PANZINI I TALIJANSTVO CRESA

Sad povodom otkrivanja lava Svetoga Marka u Belom na Cresu, o čemu smo opširno izvjestili u posljednjem broju, bio je tamo i talijanski akademik književnik Alfredo Panzini koji je u »Corriere della sera« od 14. augusta napisao feliton pod naslovom »Pronalazak jednog otoka«. I Panzini se raspisao o ljepoti Cresa i o venecijanskom i rimskom karakteru tog našeg otoka. Interesantno je, da ne iznosi ništa o našem svijetu, koji živi u Belom i na čitavom Cresu, i što se ograničilo da priča stvari, koje postoje samo u njegovoj fantaziji. U gostioni, kamo je došao, nije međutim mogao da govori s gospodarom, nego je morala kćerka da govori s njime, jer stari, valjda, ne zna ni riječi talijanski...

CIJELI OTOK CRES NEMA TELEFONA

Cres, augusta. — Na cijelom otoku Cresu postoji samo jedan telefon i to onaj u karabinerskoj kasarni u Cresu, kojim se ne mogu služiti privatnici. — Prigodom predavanja lava sv. Marka u Belom dopisnici listova nisu mogli telefonirati redakcijama vijesti. Gospoda su se bunila, a i Mlečani koji su poslali lava i došli na proslavu, čudili su se. Jedan naš čovjek koji se nalazio u blizini rekao je dosta glasno:

»Mesto lava ste si mogli prines telefon«

SLOVENSKE PRIDIGE NADŠKOFA MARGOTTIJA RAZBURJAJU ITALIJANE

Kako je bilo v Doberdobu?

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — V mesecu juluju in tudi v avgustu je goriški nadškof Margotti delil birmo po vaseh svoje škofije. Zlasti ponekod so nadškofov prihod domačini čisto prezrili.

Tako so se tudi v Doberdobu pokazali ob škofovem prihodu popolnoma ravnodušni, predvsem zaradi zagriženega priganjanja italijanskega župnika, ki upravlja tamkajšnje župnijo. Ta priseljeni duhovnik prav nič ne upošteva potrebe slovenskega ljudstva in tudi pridigal dosledno samo italijanski. — Sprejema so se udeležili le šolski otroci ter zastopniki oblasti.

Nadškof, ki je občutil ta mrzel sprejem in protest slovenskega ljudstva, je otrokom naročil, naj povedo doma, da bo prihodnjega dne imel on sam mašo in bo tudi pridigal slovensko. Nadškofovemu vabilu se je prihodnji dan ob deset uri odzvalo toliko ljudi tudi iz okoliških vasi, da so morali stati celo zunan cerkve. Nadškof je svojo obljubo držal in je govoril zbranim vernikom v slovenskem jeziku.

Po cerkvenem obredu je bila v župnišću običajna gostija, pri kateri so bili tudi zastopniki oblasti, kot politič-

ni tajnik, podežat, brigadir itd. Ob napitnici pa se je dvignil domači župnik, zloglasen po svoji zagriženosti in mrznji do našega ljudstva in napadel nadškofa Margottija zaradi slovenske pridige. Za njim se je dvignil še tajnik, ki je ravno tako ostro napadel nadškofa in mu zagrozil s politično preiskavo, češ kako naj on in ostali vzdržujejo v Doberdobu italijanstvo, ko pa daje sam nadškof slab vzgled.

Nadškof Margotti ni na oba napada ničesar odgovoril, ampak je prekinil obed, poklical svojega šoferja in se odpeljal domov. Ta dogodek je dovolj žalosten dokaz za razmere, ki vladajo na Goriškem.

ZUPNIK V DOBERDOBU NASTOPA PROTI SLOVENSKEMU JEZIKU

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — V Doberdobu vneto skrbijo za poitalijančenje domačinov, zlasti otrok. Pri delu se verno udeležuje župnik, ki je Italijan, z vsemi ostalimi priseljenci, prav posebno pa še politični tajnik. — Župnik je uveličal v cerkvi italijansko petje, čemur pa se otroci upirajo. Radi tega je bilo kaznovanih več mater z znatnimi denarnimi globami

Slovenske žalostinke prepovedane

Surovo postopanje goriške kvesture ob priliki pogreba Mons. Cigoja

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). O raznih prepovedih lokalnih oblasti zaradi prepevanja slovenskih pesmi je naš list že neštetokrat prinesel poročila. Tako je goriška kvestura ob pogrebu mons. Cigoja, ki so ga pred kratkim pokopali v Črničah na Vipavskem ponovno dokazala, da je fašizmu vsaka naša beseda trn v peti.

Ze v domači hiši je bilo pevcem prepovedano zapeti žalostinke. Iz Gorice je prišel komisar z dvema policijskima agentoma, pogrebu pa je prisostvoval tudi brigadir v spremstvu pe-

tih karabinjerjev. Ko je zbor začel na pokopališču ob grobu mons. Cigoja peti, je skočil ob pevcem brigadir in prekinil in jim z raznim pretnjami grozil. Komaj so pokrili jamo, že je prišel brigadir z ostalimi oblastniki naganjati ljudi, da se takoj razidejo.

Vsi oni pa, ki so prišli na pogreb iz Gorice in okolice in so se pripeljali na šestih avtobusih, so morali takoj pred pokopališčem stopiti na avtobuse in se odpeljati.

Pevodvoj zboru so aretirali in zaprli, a kmalu nato tudi izpustili.

Okrog 30 otrok iz Mirina v tržaških zaporih

Dejanje italijanskih lazaristov

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). Na Mirenskem gradu pri Gorici, kjer so imeli do nedavnega sedež naši oo. lazaristi, gospodarijo danes sami laški lazaristi, ki so prišli namesto prejšnjih slovenskih. Otroci so hodili v vrtove ter pobirali in trgali sadje, pri čemer so jih lazaristi zalotili. Priseljenci lazarist je otroke ozmerjal s tatovi in nagnal z vrta. Otrokom se je očividno zdelo tako postopanje čudno, kajti od prejšnjih oo. lazaristov niso bili vajeni silšati kaj takega in odgovorili so jim:

»Ne krademo mi, ampak vi ste ukrali grad slovenskih gospodov!«

Ta odgovor je dal lazaristom povod za

preganjanje naših otrok. Po karabinjerjih so dali poloviti na vasi kakih trideset otrok v starosti do 12 let. Otroke so zaprli in ji odgnali v goriške zapore. Kot se širi vest, ni hotela goriška kvestura obravnati stvari. Zato so vse male aretirance odpeljali v Trst, kjer pridejo baje pred »Tribunale dei minorenni«.

V tržaških zaporih čaka torej okrog trideset slovenskih otrok, da pridejo pred sodišče. Vest o dogodbu se je silno razširila daleč po deželi in lahko si mislimo kako porazen vtis je naredilo postopanje novopriseljenih italijanskih duhovnikov na okoliške vernike.

Izgon oo. Lazaristov iz Mirenskega gradu

Lazaristi Zdravljč in Martelanc konfinirani za pet let

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — O nasilnem izgonu oo. lazaristov z Mirenskega gradu je »Istria« že ponovno poročala. V eni prejšnjih števil pa se nam je vrnila neljuba pomota, ko smo poročali, da je bil izgnan dr. Zdešar. — Tedaj je bil namreč izgnan zadnji od šestih lazaristov, in sicer lazarist Škvarca.

Tako so sedaj končno zagospodarili nad vsem imetjem italijanski priseljenci, ki niso nič boljši od svojih rojakov v raznih političnih, oziroma boljše policijskih službah. Očividno jim je vera

deveta briga, slovenski verniki pa ravno tako trn v peti kot vsem ostalim priseljencem.

Da so lazarista Zdravljč konfinirali na pet let, je naš list tudi že poročal. Poleg njega ga je goriška konfinacijska komisija obsodila na pet let konfinacije tudi lazarista Martelanca, ki je bil prvotno postavljen predposebno sodišče, nato pa pred konfinacijsko komisijo. Ostali štirje, in sicer Krivic, Klančnik, Mlakar in Škvarca pa so bili eden za drugim izgnani čez mejo.

Žitna bitka svršava katastrofalno za istarsko selo

To mora da konstatuje čak i talijanska revija »Istria Agri cola«

Pula, avgusta 1935. — Poznato je, da u vezi s Mussolinijevom žitnom bitkom istarski seljak mora sve više da sije neke talijanske vrste pšenice, koje su navodno tako odlične kvalitete da imaju više ploda, da je od njih bolje brašno itd. Fašistički uredi za žitnu bitku propisali su tu vrst pšenice i trgovcima sjemena, a naročito zadrugu po selima bile su primorane, da naguravaju seljacima u Istri te nove vrste pšenice. Na nekim je mjestima ta nova pšenica uspijevala, a na mnogima nije, nego se je pokazao upravo očajan rezultat. Vidjelo se da naša zemlja nije za takvo sjeme. Sad moraju to i sami fašisti da vide, a prodrla je stvar čak i u štampu, pa tako stari talijanski poljoprivredni list »Istria Agricola« donosi u svom broju od 15. jula članak, koji na indirektan način kritikuje to prisilno namećanje stranih žita istarskim seljacima. Članak

nosi već u naslovu jednu veliku karakteristiku: »Za žitnu nezavisnost naše provincije«, to znači: vi u Italiji činite što vas volja, a nas ostavite na miru s tim vašim bataljama. Agrarni stručnjak Quarantotto piše da je jedna komisija, kojoj je on bio sekretar obavila ispitivanje toga problema sjemena i da je konstatovala porazne činjenice. Na mnogim mjestima sjana su žita, o kojima se ranije nije ni sanjalo. Kod nekih posjednika konstatovalo se je, da su im ta sjemena nagurana od trgovaca i druga (tobože zbog žitne bitke), a kod vodećih posjeda koloni su izjavili, da su im gospodari naredili da to siju zbog žitne bitke.

Zbog ovoga pisanja u listu »Istria Agricola« nastala je reakcija u »Consorzio agrario«, koji nastoji da suzbije Quarantotta.

UDDRUŽENJE GRČKIH DRAMSKIH PISACA POZIVA SVIJET DA SE ZINTERESUJE ZA TEŠKO STANJE DODEKANEZA

Udruženje grčkih dramskih pisaca u Atini razaslalo je po čitavom svijetu, mnogim redakcijama, književnim i kulturnim organizacijama jedno pismo, kojim želi, da čitav civilizovani svijet upozna sa stanjem Grka na Dodekanezu pod Italijom i da protestira zbog nasilja. To je pismo interesantan dokument i zato, jer pokazuje kako su grčki intelektualci, pa čak i umjetnici, aktivni u borbi za svoju braću pod Italijom.

Pismo kaže, da stanovništvo na Dodekanezu provodi mučnički život, zato što silom hoće da mu se otme grčko ime i grčki jezik. U tu svrhu se zatvaraju crkve i škole te se provode djela, koja su nedostojna nacije, koja ponosno hoće da vije svoju zastavu među civiliziranim narodima. Naročito su teške prilike na ostrvu Kalimnos, na čiju se djecu pravi najteža presija.

Udruženje dramskih autora Grčke, kao duhovna elita grčkog naroda, poziva cio svijet, da digne svoj glas protiv ovakvih postupaka.

BROJ STANOVNIKA U JULJSKOJ KRAJINI

Centralni statistički ured u Rimu objavio je podatke o kretanju broja stanovništva u pet provincija Julijske Krajine: riječkoj, goričkoj, istarskoj, tršćanskoj i zadarskoj. Ovi su podaci veoma interesantni i talijanska štampa proučava ih s raznih stanovišta. Prema tim podacima kretao se broj stanovništva u ovih pet provincija Julijske Krajine u posljednje četiri godine ovako: koncem aprila 1931 god. bilo je ukupno 978.942 stanovnika, 1. januara 1932 god. bilo ih je 981.007, god. 1933 bilo je svih stanovnika 984.055, god. 1934 992.027, a 1. januara 1935 god. 1.001.724. U posljednjih šest mjeseci porastao je broj stanovnika za 3.513, tako da ih je sredinom ovog ljeta bilo u svemu u svih pet pokrajina 1.005.237.

Od ovoga broja otpada na pokrajine: riječku 114.313, goričku 208.450, istarsku 303.984, tršćansku 355.358 i zagarsku 22.318. Naravni prirast stanovništva iznosio je u 1934 god. 0.66 posto.

SE STO ITALIJANOV PO DEKRETU

V »Gazzetta Ufficiale« je bilo objavljeno od 4. do 10. augusta 20 dekretov tržanskega prefekta, s katerimi so bili spremenjeni primki 14 državnih očetom in 18 samcem, vdovcem in vdovam, tako da so bili prevedeni v italijansko obliko primki 94 oseb, če vstajemo člane prizadetih družin. V italijansko obliko so bili med drugimi prevedeni naslednji primki: Doljak v Doglia, Ferficia v Ferfoglija, Cijak v Ciacchi, Sardoč v Sardo, Škilan v Sillani.

Novi zavodi za asimilaciju slovenskih otrok

V Postojni z vsa naglico gradijo novo zavetišče družbe »Italia Redentia«. Zavetišče bo dobilo ime po vojvodi Abrucov. V njem bo prostora za 150 otrok. Tudi v Bukovju bodo v kratkem pričeli graditi tako zavetišče. Baš sedaj pripravljajo potrebne načrte.

NOV VICE-PREFEKT V GORICI

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). V Gorico je prišel novi vice-prefekt cav. Josip Zingale. Prejšnji vice-prefekt comm. Ercolani je bil premeščen. Cav. Zingale je v mestu že poznani in je bil pred leti svetovalec na prefekturi.

NA RIJECI TRAZE MNOGO — DINAR!

Na Rijeci se ovoga tjedna plaćalo za 100 dinara oko 30 lira. Dinar je na Rijeci čvršći, te je i nadalje velika potražnja dinara.

DVE NOVI VELIKI ELEKTRARNI V GORISKI POKRAJINI

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). V kratkem bodo končana dela pri dvjeh velikih elektrarnah na Goriškem. Ena je v dolini pod Bogatinom skrbno skrta med manjšimi grebeni. Voda je speljana po ceveh iz hribov, ki leže nad to elektrarno in ki se zbira v posebnem umetnem jezeru. Ravno tako bodo končana dela v elektrarni pri Bovcu. Ta elektrarna leži nekoliko više od starega vojaškega pokopališča. Tudi tu je voda speljana po ceveh, vendar pa nam ni točno znano kje se zbira.

FAŠISTIČKI DOM U VALTURI

Pula, augusta. — Na Veliku Gospu, 15. o. mi., otvorili su svečano fašistički dom u Valturi. Svečanost je završila plesom fašista iz Pule i drugih okolišnih mjesta. Narod je tu fašističku slavu dočekao bez interesa i apatično kao što se dočekivaju sve fašističke slave i govorancije u zadnje vrijeme.

HAPŠENJA U MASAMA U MILANU

»Giustizia e Libertà« od 15. augusta javlja, da je velik broj radnika i intelektualaca bio pohapšen početkom augusta u Milanu. Među uhapšenima je i jedan stari švajcarski državljani, industrijalac Stettinheimer.

RAT U AFRICI MOŽE DA BUKNE SVAKOG ČASA

Poslije neuspjele konferencije trojice u Parizu sve smo bliže ratu. Uspjeh konferencije mogli su očekivati samo najvrijajci. Ni svi daljnji diplomatski napori neće donijeti nikakvih rezultata. Italija je odlučila da ratom zauzme Abesiniju i ona se toga puta neće vratiti. U abesinskom sporu ništa više nije važno što nema karakter vojnički. Rat će odlučiti o sudbini Abesinije i to u najskorije vrijeme. Jedan talijanski list u svojoj je drastičnosti otišao tako daleko, pa je napisao, da Talijani žele od abesinskog carskog dvora da naprave biser za trupe, koje će zauzeti Addis Abebu. Pitanje je međutim da li će im to uspjeti. I Abesinija se jako naoružava i sprema na prvi talijanski napad. Pitanje je nadalje da li neće u ovaj rat ući i Engleska. To se ima ovih dana odlučiti i to je momentano ono što čitav svijet najviše interesuje. Od odluke britanske vlade, koja se sastaje sutra, ovisi razvoj talijanskog ratnog pothvata u Africi, a možda i sudbina fašizma u Italiji.

VEDNO VEĆ DEZERTERJEVI! TUDI ČEZ SVICARSKO I AVSTRIJSKO MEJO BEŽE ITALIJANSKI NABORNIKI

Ljubljana, avgusta 1935. — (Agis). — »Giustizia e Libertas« prinatla vest, ki je potrjena z več strani, da prehaja čez avstrijsko in švicarsko mejo zelo veliko število dezertjerjev. Pri prekoračenju meje so se ponekod dogodili tudi težji incidenti zaradi spopadov z milicijami in finančnimi stražniki. Bilo je pri tem baje tudi več smrtnih slučajev. Omenjeni list poroča iz Ljubljane, da je tja dezertiralo okrog 200 mladeničev iz Julijske Krajine, ki bi morali iti v Abesinijo.

KAJ DOBI VOJAK V AFRICI.
Ljubljana, avgusta 1935. — (Agis). — Časopis »L' alimentazione italiana« je prinesel uradno poročilo o količini hrane, ki je predpisana za vsakega vojaka. Po zgornjih podatkih dobi vojak vsak dan 750 gramov kruha, dvakrat na teden dobe mrzlo zelenjavo (mesto v škatljah), vsak dan dobe 6 gramov sočiva, dvakrat na teden po četrt vina, vsak teden dva ali tri pomaranče ali limone, dvakrat na teden po en centiliter anize, enkrat na teden eden ali dva centilitra konjaka, Opomba: in precej strahu!

POBUNE PROTIV FAŠIZMA NA SICILIJU

Pariška »Giustizia e Libertas« od 15. avgusta donša dopis iz Palerma u kojem se govori o velikim antifašističkim pobunama na Siciliji. Pred par sedmica je bio u Santo Mauro Castelveide ubijen sekretar fašista. Radi toga je uhapšeno oko 500 ljudi, a većina od tih je upućena u konfinaciju za pet godina. — U Corleone je prošle sedmice došlo do velikih demonstracija napadaja na načelnika. Interventirala je milicija i policija, pa je u nastalom sukobu ostalo više ranjenih, a uhapšeno je oko 300 ljudi.

MILIJUN TALIJANSKIH VOJNIKA POD ORUŽJEM

Nakon što su pozvani pod oružje svi rezervisti godišta 1911. do 1914., ukupan broj mobiliziranih iznosio je u ovom mjesecu prema službenom izvještaju jedan milijun vojnika.

GORIŠKI PREFEKT PREGLEDAL DVA BATALJONA MILICNIKOV

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — 16. t. m. je goriški prefekt u spremstvu fašističnih oblasnikova pregledao u Kavalu en bataljon milicničkov, nakar se je podal v Breginj, kjer je izvršil isto ceremoniju pri drugem bataljonu. Kakor običajno je bilo to pregledovanje združeno z muziko in nepomembnimi govori.

Engleska finansijsko-ekonomska presija na Italiju

Pariški »Echo de Paris« od 12. avgusta piše: Britanska opozicija protiv Italije postaje sve odlučnija na finansijsko-ekonomskom polju. Mussolini je uzalud tražio kredite u Londonu. Engleska vlada je čvrsto odlučila da zatvori Sueski kanal ako bude potrebno, a u Washingtonu je izvršila presiju da američke banke ne dozvole kredit Mussoliniju, pa su pod tom presijom odbivene Italiji isporuke pamuka. Mussolini je htio dobiti u Americi i nikel, ali je kategorički odbiven od »International Nickela«.

ITALIJA JE DUŽNA ENGLISKIM INDUSTRIJALCIMA 2 MILIJONA I 200.000 FUNTI

Engleski »Daily Telegraph« od 12. avgusta izvješćuje da su veliki engleski rudokopi obustavili daljnje pošiljke ugljena Italiji radi neredovitog plaćanja. Italija je dužna samom reviru Tyne pola milijuna funti, a ugljenokopima u Walesu 1 milijun i 700.000 funti šterlina. Izvoznici neće da dadu više nikakvog kredita dok Italija ne plati dug za ugljen, koji iznaša oko pola milijarde dinara.

SREBRNIČ CIRIL IZ SOLKANA SMRTO NEVARNO RANJEN PRI NEKEM SPOPADU Z ABESINCIMA

Srebrnič je hotel uiti v Francijo, na ovadbo so ga sprijeli in poslali v Afriko

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). Pred kratkim je poročal v pismu neki domačin iz goriške okolice, da je bil pri zadnjem obmejnem spopadu z Abesincima smrtno nevarno ranjen Srebrnič Ciril doma iz Solkana. Poročal je, da o usodi sicer točno ne ve ničesar povedati, ker so ga takoj odpeljali iz taborišča, a kakor ve je le malo upanja, da bi ostal pri življenju. O tem so bili obveščeni brzojavno po vojaških obla-

steh tudi starši. Tudi njim ni bilo sporočeno ničesar pozitivnega o usodi sina.

Imenovani Srebrnič Ciril, ki je ena prvih žrtev v Abesiniji, je kakor smo prvotno poročali v eni prejšnjih števil, hotel uiti v Francijo, da bi se izognil vojaški službi. Na ovadbo so ga prijeli v Turinu in takoj poslali v Afriko med prve obmejne čete.

Odveden u koparski zatvor zbog pisma svo g sina iz Afrike

Slučaj Frane Žnidaršića iz Topolovca

Topolovac, avgusta 1935. Kada je u proljeće izvršena prva mobilizacija u ovim našim krajevima, iz našeg je sela otišlo sedam mladića. Među njima bio je Žnidaršić Frane. Ti su naši mladići bili odmah otpremljeni u Abesiniju. Mi u selu nismo uopće znali gdje se nalaze, jer nismo od njih dobili nikakvog glasa. Jedini glas koji je od njih dospio je list, koji je Žnidaršić pisao svom ocu, a otac ga je primio 28. jula. Čim je taj list stigao, strelovitom brzinom pronio se glas po cijeloj našoj

okolici o ovom »dogadjaju«, ali na nesreću za oca Žnidaršićevog. Već su 1. avgusta došli u kuću Žnidaršića karabinjeri zaplijenili mu list, a njega uapili i odveli u Bistricu. U Bistrici je bio ispitan, a nakon toga bio je odveden u Kopar. Karabinjeri kažu svojim doušnicima, da će Žnidaršić biti strogo kažnjen, jer je navodno listom svog sina u ovim krajevima htio unijeti zabunu širenjem neistinitih vijesti što je točno na stvari ne znamo, ali svakako interesantan dogadjaj i — poučan.

ŠTEVILNE OBSODBE RADI »ŠIRJENJA NERESNIČNIH VESTI«

Trst, avgusta 1935. — (Agis). — Neugodnih vesti, ki prihajajo iz Afrike se oblasti zelo boje, posebno še ker jim sproti podiraju ves trud, ki ga preko časopisa, radija in na vse druge načine polagajo v to, da bi pripravili ljudstvo do navdušenja in zlasti javno mnenje za to avanturo. Vse vesti o boleznih, smrti in sličnem skušajo čimprej potlačiti čisto tako, da ne pridejo niti do svojcev. To delo vrše predvsem poštne uradniki, ki morajo obvestila, ki jih pošilja vojaške oblasti poslati policijskim uradom in ti potem po svoje ukrenejo, kar je potreba. Vendar pa je popolna kontrola postala danes skoro nemogoča. Med ljudi se vtihotapijo resnične pa tudi tendenciozne vesti, ki jih raznašajo

od ust do ust. Zasedovati te vesti, zlasti pa one ki jih raznašajo so pričeli z veliko pažnjo. Vse, kar se širi neugodnega, so proglasili kot neresnično in zato kaznivo.

Tako so bili v Veranovu obsojeni trije delavci, in sicer Giovanni Magnani, Agostina Micheli in Angelo Allosio, na tri, dva in en mesec zapore, ker so širili vest o smrti nekaterih svojih tovarišev, ki so šli kot prostovoljci na delo v Afriko.

Tako vidimo, da delujejo danes poleg rednih sodišč, posebnega sodišča, vojaških sodišč še kvesture. Če je že sedaj, ko v Afriki še sploh ni prišlo do vojne tako, kaj šele moramo pričakovati v času ko bo zares zaropotalo.

Aretacija zaradi vesti iz Abesinije

V Mirnu zaslišanih 85 oseb, dve pridržani v zaporu

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — Po Mirnu se je pred časom razširila vest, da je v italijanskih kolonijah v Afriki umrl kot vojak domačin Pahor Andrej. Vest baje ni bila resnična, zato so karabinjerji izvršili strogo preiskavo. Zaslišali so 85 oseb in od teh pridržali dve v zaporu, ki že nad dva meseca čakati na nadaljne postopanje. To preiskavo so izvršili karabinjerji na po-

dlagi posebnega vladinega dekreta, ki je bil pred kratkim izdan in ki določa stroge kazni za raznašalce napačnih vesti. Fašisti pa smatrajo seveda za napačne vse vesti, ki so neugodne. Razni vohuni, ki z veliko vnezo zlasti sedaj stikajo med ljudmi zasledujejo take govorce in s tom prizadejajo ljudem nepotrebne preglavice.

FINANSIJSKI SLOM ITALIJE JE NEIZBJEŽIV

DODJE LI DO RATA U AFRICI

Prema poznatoj talijanskoj publikaciji »Annali dell' Economia Italiana« (volumen IV. 1891—1900) uzimljemo neke podatke o troškovima za dosadnje talijanske kolonijelne ratove.

Tu je rečeno, da su Troškovi za Eritreju od 1882 do 1898, kad su napokon prestale finansijske posljedice rata, iznosili 377 milijuna zlatnih lira i da je sama bitka kod Abba Garime stajala 185 milijuna lira u zlatu, bez obzira na penzije poginulih i slične reperkusije, što znači još 500 milijuna zlatnih lira. Tih 877 milijuna lira u zlatu od onda predstavlja danas vrijednost od 4 milijarde lira... U Eritreju je bilo poslano samo 20.000 ljudi. Rat u Libiji je trajao godinu dana, s vojskom od 40.000 i neko vrijeme 80.000 ljudi, a Libija je samo hiljadu kilometara daleko od Sicilije, pa je ipak taj rat stajao u sadašnjoj valuti oko 8 milijardi lira... Te cifre izazivlju pomisao na horendnu svotu, koliko će stajati sutrašnji kolonijalni rat.

Italiju je (prema talijanskim podacima) stajao svjetski rat od 20 do 25 milijardi godišnje, bez obzira na 15 milijardi godišnje, koje su Italiji davali saveznici, a koje je Italija tek djelomično vratila.

Prema tome može se aproksimativno predviđati, da bi pola godine abesinskog rata moglo stajati 25 do 30 milijardi lira. Ta cifra može da postane jasnija, ako uzmemo u obzir, da se čitav budžet Italije kreće oko 18 milijardi lira, a da svi nacionalni prihodi ukupno iznose 60 milijardi lira, te da je, naprimjer, u dvanaest godina fašističkog režima izvedeno javnih radova za cirka 30 milijardi lira.

Prema izvještaju »Conto mensile del tesoro italiano« troškovi snabdjevanja u Istočnoj Africi koncem juna iznosili su već 975 milijuna lira, dakle blizu

miljarde. A odličan fašistički stručnjak za budžet Mario Mazzucchelli u »Rivista Bancaria« kaže, da u toj cifri nije uzeto nego samo ono što je izdano na troškove učinjene u Africi samoj. Tu nisu uračunani troškovi mobilizacije u Italiji, prevoza, ratnih snabdjevanja i slično. Koliko će, dakle, sve to zajedno iznositi i ne do konca juna, nego do sada? Jedna milijarda je samo jedan vrlo neznatan dio dosadanih troškova.

S obzirom na teške finansijske prilike koje vladaju u Italiji (budžetski deficit cirka 4 milijarde, 152 milijarde javnoga duga itd.) javlja se samo od sebe pitanje gdje će Italija uzeti tako visoke svote za rat.

Porezi su iskorišteni već do najkrašnjih granica, tako da je sam Mussolini nedavno u komori povodom finansijske debate rekao, da tražiti još od talijanskog građanina znači »udaviti ga porazom«. Pomišlja se na unutarnji zajam za kratki rok, ali u godinu dana se može na taj način u najboljem slučaju dobiti krajnjom presijom još 4 do 5 milijardi. (Zbog toga, jer se niti stari Trezorski bonovi ne mogu plasirati u vrijeme dok na burzama, zbog pojačane ratne aktivnosti rastu industrijski papiri, 29. jula je vlada povišala kamatni stop na te bonove od 4 na 5 posto.) Ostaje inflacija, koja se djelomično i provodi, ali to je vrlo opasno i naročito neefikasno s obzirom na dobave u inostranstvu, koje treba zlatom plaćati... Tu se, dakle, javlja problem zajmova u inostranstvu.

Ali izgledi za zajam u inostranstvu za sada su vrlo slabi. Englezi ga ne će dati. Amerika isto tako. Francuzi ne će svojoj vladi dozvoliti, da daje zajam Italiji za rat, dok u samoj Francuskoj postoji finansijska kriza... Što onda?

JUGOSLAVIJA, ITALIJA I PODUNAVSKI PAKT

»Der Österreichische Volkswirt« od 3. avgusta piše:

»Nisu tako jednostavni uzroci, koji drugoj državi nasljednici, Jugoslaviji nameću da spriječava Podunavski pakt. Od najvećeg je značaja bez sumnje nepovjerenje Beograda prema Italiji. Tome je kriv i sam Rim. Najglavniji cilj talijanske spoljne politike poslije svjetskoga rata jeste da izmudi kolonijalna obećanja Londonskog ugovora od 25. aprila 1915. godine, koji ugovor Engleska i Francuska prilikom raspodjele plijena nisu ispunile. Kad je Italija na sve strane pomagala revizionizam, činila je to s toga da uznemiravanjem država pobjednica dodje do sopstvene revizije. Zaokružavanje jadranskog susjeda, Jugoslavije, bilo je samo sredstvo za cilj. Razumije se sredstvo koje se ovoj politici naturalovalo. Jer dok god je Italija bila protivnik Francuske, u Jugoslaviji nije mogla gledati ništa drugo do vojničkog saveznika Francuske, dakle opasnost rata na dva fronta.

Latinski sporazum na dan Tri Kralja ove godine između Italije i Francuske sve se izmijenilo. Ali je ostalo staro jugoslovensko nepovjerenje, iako je Mussolini za sporazum sa Jugoslavijom više učinio, nego što bi to jedna velika sila trebala da učini prema jednoj mnogo manjoj državi. Ima strašnih doživljaja, koji se ne zaboravljaju tako lako. Jugoslavija je imala takav jedan doživljaj, kada je prije nekoliko godina imala utisak, da je Austrija spremna da otvori svoja vrata za Italiju i tako u zaokružavanju Jugoslavije popuni onu prazninu koja je postojala između Italije i Mađarske. Uzbuđenje u Beogradu zbog poznate hartenberške afere nije bilo vještačko. Od kako Austrija i sama osjeća da joj se vojnički prijatelj, ona ima razumijevanja za takva strahovanja. Strah od Italije, a ne ljubav prema Trećem Reichu je ono, što je pobudilo Jugoslaviju da na talijanski pohod na Brenner prije godinu dana odgovori koncentrisanjem trupa na koruškoj granici. Strah od Italije određuje i držanje Beograda u habsburškom pitanju.

Moramo stvari imenovati svojim imenom. Ako je Beograd stavljao smetnje Podunavskom paktu i ako je za svoj glavni zadatak smatrao da ne smeta Berlinu u težnjama za Austrijom, činio je to iz dva razloga. Beograd bi bio za Podunavski pakt i time protiv Njemačke, kad bi Italija garantovala jugoslovenske granice, što je Italija dosada odbijala iz obzira prema Budimpešti. Drugo, Beograd bi bio za Podunavski pakt, kad bi protiv povratka Habsburgovaca u Beč dobio isto tako jaku garanciju. Ali na ovo ne pristaju ni Austrija ni Francuska ni Italija. Jednostavniji je problem da Italija garantuje granice.

ITALIJA SE SPREMA ZA NJE. MAČKI NAPAD SA SJEVERA

Velike talijanske vojne vježbe u Južnom Tirolu.

U toku su pripreme za velike vojničke manevre, koji će se održati u južnom Tirolu i Furlanskoj ravnici. Državni podtajnik za vojsku general Baistrochi, već je izvršio inspekciju vojske, koja se nalazi u području u kojem će se održati ovi manevri. Svrha ovih manevra je, da se isprobaju moderna tehnička sredstva u cilju da se onemogući pozicioni rat. Moderna strana imaće u ovim manevrima zadatac da drži sve pozicije oko Bozena, dok će crvena strana imati zadatac da potisne modre. Na manevrima će se izbjegavati male lokalne akcije, nego će se na ofenzivu odgovarati kontraofenzivom po mogućnosti na cijeloj fronti. U manevrima će sudjelovati 3 pješačke divizije, 3 alpinske divizije, jedna motorizirana divizija, nekoliko eskadrila aviona, artiljerija i dvije divizije fašističke milicije. Vodja manevra je general Ago.

VELIKI ZRAČNI MANEVRI V JULIJSKOJ KRAJINI

Trst, 20. avgusta 1935. — (Agis). Pretekli petek, soboto in nedeljo so se vršili v Julijski Krajini veliki zračni manevri. Tri noči je bila vsa Julijska Krajina v pripravljenosti in pričakovali so zračnega nočnega napada. Nikjer ni smela goreti nobena luč, le letališča so bila z reflektorji močno razsvetljena, da je zgedalo kakor podnevi. Tako pripovedujejo potniki, da so morali v Trstu vstopati na vlake v popolni temi in da se je ves promet po železnici vršil popolnoma brez vsake razsvetljave. Pri velikem letališču pri Divači, ki leži tik ob železnici je bilo vse tri noči kakor po dnevi. Pričakovali so prihoda letaske eskadrilje, ki pa je prišla šele tretjo noč in obenem fingirala napad na ozemlje. Na gmajni pri Sv. Križu pri Trstu so bili postavljeni ogromni aparati za zasledovanje letal po zraku, kakršne je uvedla šele pred letom Japonska. Ljudje so se morali vse tri dni držati strogo domov in so morali zlasti ponoči biti skrbno zaprti v svojih hišah. S pismenimi oglasi in s prižnic so oznanili ljudem o visokih kaznih, ki bi jih zadele za vsak najmanjši prestopok v teh dneh. Kazni gredo od 2000 lir dalje in zapor. Po določeni uri ni smel nihče na cesto in drugam na prosto. Ni čudno, če je zgedalo potnikom, ki za vso stvar niso vedeli, da je v deželi samo vojaštvo. Zlasti je to bilo očito v Istri. Namen teh vaj je bolj kot odkrit.

TUBERKULOZA U JULIJSKOJ KRAJINI

Prema službenim talijanskim podacima za sve pokrajine Julijske Krajine, to jest za tršćansku, istarsku, riječku, goričku i zadarsku pokrajinu, od tuberkuloze je umrlo 1929 g. 2100 ljudi, 1930 g. 1180, 1931 g. 1740, 1932 g. 1860, 1933 g. 1710, a za 1934 cifra nije još precizirana, ali kretanje se oko iste visine. Kampanja protiv tuberkuloze, koju fašizam provodi (kroz štampu...) nije daleko donijela u našoj bijednoj zemlji mnogo koristi.

U PULI CIJENE BRZO I VISOKO RASTU

Povodom spremanja za afrički rat cijene su u čitavoj Italiji naglo porasle i to vrlo osjetljivo, tako da je poremećen iz temelja život svake porodice. Plaća su ostale iste, dohoci su u mnogim porastale čak i sasvim prestali zbog rekrutovanja onih, koji su zaradivali, ali cijene stalno rastu. U Istri se to također osjeća jako. Ovih dana je opet zasjedao takozvani »Comitato intersindacale«, da odredi povišenje cijena za neke artikle, koji su već bili poskupili, a sad ponovno poskupljuju. Tako je među ostalim određeno, da se cijena masti diže sa 6 lira i 60 centezima na 7 lira, cijena slanine porasla je sa 6 i 90 na 7 i 50 itd. Općenito se opaža da je po ovom novom porastu cijena živčana porasla za 10 posto prosječno za skuplje artikle, a za one kojih se cijena kreće oko jedne lire i za čitavih 20 posto.

PLJAČKAJU NA RAČUN »NEOSLOBODJENE« DALMACIJE.

Pisali smo već o organizovanju propagandnih izleta iz Trsta na zadarsku granicu. Te izlete organizuje tršćanska »Societa Dalmatica« i »Azzurri di Dalmazia«. Značajno je, da je u vezi sa ovim izletom tršćanski list »Il Piccolo« upozorio građanstvo, da se ne da prevartiti od raznih spekulacija, koji iskorišćavaju »Dalmatinsko udruženje« i ovaj izlet, da bi izmamili dobrovoljne priloge, koje nisu ovlašteni sabirati...

GORICA PROSLAVILA 19. LETNICO ZAVZETIA

Gorica je proslavila 8. t. m. že 19. obljetnice, odkar so Italijanske čete 1916. zasjede prvič Gorico. Za goričko mesto velja ta dan kot posebn »narodni praznik« in praznik »rešitve«, ki ni bila nikakor rešitev... Vse goriške oblasti so se tega dne podale na vojaško pokopališče, kjer so položili vence. Mesto je bilo seveda v zastavah. Ob tej priliki je bilo odposlanih tudi nekaj telegramov osebam, ki so z »rešitvijo« v zvezi. (Agis).

MALE VESTI

Promet v tržaški luki. Po uradnih podatkih je znašal tržaški blagovni promet na železnici in v luki meseca jula 346.347, lani pa 356.845 ton. Primerjava za prvih 7 mesecav v obeh letih, ko je znašal promet 2.389.996 odnosno 2 milijona 245.127 ton, pa kaže, da je letošnji prekašal lanskega za celih 144.890 ton blaga.

Tako zvano reško cesto bodo preuredili po novem načrtu. Razširili jo bodo v tesneh pri Familjah, Vremah in Ribnici. Preko Reke bodo zgradili štiri nove mostove. Cesta bo široka povprečno po 7 metrov. Cesto iz Lokve v Divačo pa bodo v kravkem betonirali.

V Trstu restavirajo palači pokrajinskega glavarstva in policijske uprave. Vsa dela bodo v bližnjih dneh dokončana.

V St. Petru na Krasu si je lesno podjetje »Sicla« postavilo žago. Na žagi je zaposlenih okrog 150 delavcev.

U Dekanima kod Trsta viša je vlast zatvorila dućan jestvina Stanislava Senice, navodno zbog toga jer mu kruh nije bio propisane kvalitete.

Školski proveditor za Julijsku Krajinu obišao je prošlog tjedna nekoliko slovenskih sela u Goričkoj. Pregledao je škole i posjetio tečajeve »Ente Faina« za širenje talijanskog jezika među odraslim Slovincima, te se izrazio pohvalno o uspjesima.

Teška situacija talijanske tekstilne industrije. Po najnovijim podacima rimskog korporacionog ministarstva, otpustilo se u zadnjem mjesecu u industriji jute, u tvornicama šešira i pletionicama čarapa mnogo radnih sila. U industriji pamuka nazaduju naročito predionice ali i tkalnice imaju malo posla. Ista takva je situacija u industriji jute i čarapa. Nadalje nazaduje i poslovanje u tkalnicama svilu. Teška situacija, u kojoj se nalazi industrija pamuka, izražava se prije svega u znatnom nazadovanju uvoza sirovina.

2. jula t. l. se je vršil u Londonu velik kongres vseh pacifističnih organizacij združenih v »Peace Council«, ki združuje okrog 12 milijonov članov. Nastopil je proti italijanskim vojnim pripravam in vojnim grožnjam

TALIJANSKE SELJAČKE ZADRUGE U ISTRI TRAJE SLOBODU

Pula, augusta. — 3 o. m. su talijanske seljačke zadruge (Casse rurali) održale svoju skupštinu u Puli. Na toj skupštini su odlučile da prenesu centralu u Pulu (nekada je bila u Poreču). Na skupštinu su došli delegati svih zadruga, koje se nalaze jedino u talijanskim i miješanim mjestima (Kopar, Novigrad, Poreč, Labin, Cres, Motovun, Piran, Osor itd.). Pretsjedatelj skupštine advokat Fornasari iz Motovuna održao je govor, u kojem je kazao da je prvi uspjeh zadruga da si osigura nezavisnost, kako bi mogla steći povjerenje seljaka i zanatlije. Članovi zadruga imaju pravo, rekao je pretsjedatelj, da sami kroje sebi sudbinu, a ne da ovisu pa ni moralno, o bilo kakvoj drugoj instituciji.

Na koncu je izabrana uprava centrale u Puli. Tu upravu sačinjavaju baš samo »pravi seljaci zadrugari«. Eto njihovih imena: Cav. Piero dott. Filippetti, pretsjednik, a odbornici su: dr. Francesco Comisso, dr. Umberto Fornasari, markiz dr. Paolo Polesini i cav. Domenico Rismondo. — Sve markizi, kavaljeri i advokati.

KAKO TUMAČE ISTARSKI MARKIZI, KAVAJERI I ADVOKATI OSJEĆAJE NAŠEG SELJAKA I ULOGU SELJAČKIH ZADRUGA.

Na skupštini seljačkih talijanskih (naših više nema) zadruga u Puli rekao je u svom govoru pretsjedatelj dr. Umberto Fornasari, advokat iz Motovuna, i ove riječi: »Seljačke blagajne (Casse rurali),

koje su u prošlosti tako bliskoj našem srcu vodile borbu za talijanstvo Istre, i bezbrojne borbe dovele do pobjede, te zadruga su ponosne da se mogu svrstati u zatvorene kohorte radi štice malog štetičadi radi pružanja kredita smjernom (umilje) seljaku, pokazujući na taj način opor-tunost i korisnost direktnog kontakta sa siromašnim narodom, koji radi, producira i koji ne pita ništa drugo nego kruha za svoju djecu — za djecu koju će sutra, ako to kralj i Duce zatraže, ponizno (umilimente) ponuditi za žrtvu Domovini«.

Tako govore istarski markizi, kavaljeri i advokati, upravljajući istarskog zadrugarstva. Radi toga su srušene naše seljačke zadruga u Istri, kako bi mogli ovakovi tipovi na tim ruševinama deklamirati o »smjernom i poniznom istarskom seljaku, koji ne pita ništa nego kruha za svoju djecu, da ih može pokorno položiti u žrtvilo boga Ducea kao žrtvu Domovini«.

OČAJNE PRILIKE U ISTARSKOM ZADRUGARSTVU

Komesari za posujilnice u Bujama i Kopru. »Gazzetta Ufficiale«, službeni organ talijanske vlade donosi dekrete o postavljanju komesara posujilnicama u Bujama i Kopru. Komesari su postavljeni s obzirom na očajno stanje, koje vlada u tim poznatim posujilnicama. Nije isključeno da će uza sve komesarstvo te dvije posujilnice biti prisiljene na likvidaciju.

I FAŠISTIČKA SE ŠTAMPA MORA TUŽITI NA POSTUPAK VLADE SA ŠKOLSTVOM U ISTRI

Služaj gimnazije u Kopru

Puljski »Corriere Istriano« donio je prošlih dana jedan članak, koji je veoma karakterističan za odnos vlade prema školstvu u Julijskoj Krajini. Čak i talijanske srednje škole ne prolaze onako kako bi se moglo misliti. Vlada upravo šikanira škole u Istri. »Corriere« kaže, da je koparska gimnazija poznata kao jedna od najboljih srednjih škola u čitavoj Italiji,

ali to ne smeta talijansku vladu da u toj gimnaziji svake godine mijenja direktora i profesore. »Corriere Istriano« piše u prilično oštrm tonu (i čudo je da je cenzura to propustila) da taj postupak nikako ne ide, da je to uništavanje zavoda i da bi bilo bolje zatvoriti tu slavnu gimnaziju u Kopru, radije nego da se ovako s njom postupa...

FAŠISTOVSKIE METODE V ŠKODNIKOVEM ZAVODU IN NEUSPEHI KLASIČNE GIMNAZIJE V TOLMINU

Gorica, avgusta 1935. — (Agis). — O vestnosti in resnosti v pouku v šolah v Julijski Krajini, zlasti pa po srednjih šolah, nam priča velik uspeh maturantov klasične gimnazije v Tolminu. Med številnimi maturanti, ki so letos obiskovali zadnji razred omenjene gimnazije, je pred maturitetno komisijo v Gorici položil maturo en sam kandidat, vsi ostali pa zrelostnega izpita niso naredili. Kandidat, ki je izpit položil je Slovenec, in je slučajno stanoval privatno ter ne v znanem škodnikovem konvikt kot večina učenecv. Gojenci ško-

dnikovega zavoda so popolnoma podvrženi zavodovemu vodstvu, ki posveča večino časa in vsi pozornost športu, zlasti pozimi smučanju. V tem zavodu je med gojenci tudi veliko število Slovencev, za katere starši s težavo plačujejo stroške za študij. Vodstvo zavoda se prav nič ne ozira na to, pač pa skrbi, da so gojenci dobri telovadci, da znaajo prepevati razne navdušene pesmi itd. — Čudno je, da niso zavodovi predpostavljani o svoji metodi in pedagogiji obvestili izpraševalno komisijo v Gorici, ki bi gotovo polagala pozornost na to.

CRVENA ZASTAVA U PULI

čak i u rukama djece plaši fašizam

I na puljskim ulicama, a ne samo na zadarskim, vlada dječurlija. »Besprizorni« i »mularija«, to su gospodari puljske ulice. I puljski fašistički list »Corriere Istriano« piše o nepodnosivim akcijama puljske mularije. Ali ono što najviše smeta redakteore tog fašističkog lista je činjenica, da puljska mularija u svojim demonstracijama nastupa s crvenim zastavama... Ta zastava, kaže

puljski list, pretstavlja jedan simbol, koji je fašizam sasvim uništio pa čak i u rukama djece ta zastava ostavlja neugodnu impresiju i ne smije se to tolerirati. Puljski list se boji, da ta djeca ne počnu i kad odrastu nastupati pod tom zastavom, zato predlaže da se tome stane energično na put. Za puljsku mulariju je svakako karakteristično sve to.

Velika javna dela v Trstu ne plača država

Tržačani plaćaju sami veliki luksus

Tržaška občinska uprava je v svrhu javnih del v Trstu v smislu programa, ki ga je koncem 1933 odobril predsednik vlade, najela doslej 22.750.000 lir posojila, ki ga ji je kreditiral konzorcij tržaških denarnih zavodov. Poleg tega je bilo najeto sedaj pri omenjenem kon-

zorciju pod istim pogoji novo posojilo v znesku 24.265.000 lir, ki ga bo mestni kreditni konzorcij porabil za nadaljna javna dela v mestu. Občina bo ta dolg, ki se obrestuje po 5%, amortizirala v 30 anuitetah po 1.623.739,20 lir

NACIONALNI KARAKTER ZADRA

U KOMUNIKACIJU ANAGRAFSKOG UREDA

Zadarski »San Marco« objavljuje slijedeći trodnevni bilten anagrafskog ureda, koji donosimo doslovno u originalu:

Stato civile Dal 7/8 al 10/8 XIII.0 Nascite Pedissich Antonio di Natale, Falcone Libera di Antonio, Gherdovich Mario di Antonio, Faccini Maria di Mario, Micich Maria di Tolnaso, Bacich Maria di Cristoforo, Berengan Gian Paolo di Emilio.

Morti Lubcich Vincenza, m. 4, Bailo Ernesto, m. 9, Gherdovich Maria a. 76. Matrimoni Inchiostr Ugo e Liebl Carmela Cronia Giuseppe e Krelza Lea.

SLOVENSKI HODOČASNICI IZ JUGOSLAVIJE NA SVETU GORU KOD GORICE.

Na dan Majke Božje, 15 augusta, otišlo je iz Ljubljane oko 150 hodočasnika na Svetu Goru kod Gorice. Ostali su tamo cijeli dan i na večer su se vratili.

Na Trsat medjutim nisu ni ove godine mogli po starom običaju hodočasnici iz Istre. Ko zna, možda će u septembru, prilikom drugog hodočaća biti propušteni?...

ITALIJA DOBI 1.200 NOVIH LJUDSKIH ŠOL

Italijanska vlada je odredila, da bo odprla v teku šolskega leta 1935/1936. v vsej Italiji 1.200 novih ljudskih šol. Na Trst in pokrajino odpaše 50 šol. 150 šol bo imela v rokah Opera Ballila in 50 pa znano društvo Italia Redenta. (Agis).

SUKOB ITALIJE I ŠVICAR-SKE ZBOG IREDENTISTIČ-KOG POKRETA U TESIN-SKOM KANTONU

Iredentističku i špijunsku akciju vodio je ministar Parini

Poznato je, da Talijani u Švicarskoj nemaju razloga da se bore na iredentističkoj osnovi. Švicarska je demokratska, slobodoumna zemlja, u kojoj su Talijani s Nijemcima i Francuzima živjeli uvijek u najvećoj slozi i ravnopravnosti u svakom pogledu. Fašizam je međutim počeo da razvija u Tesinskom kantonu iredentističku agitaciju za otcjepljenje Tesina od Švicarske. O tom pokretu imali smo prilike već pisati. Sad se stvar razvija još u jednom težem pravcu.

Švicarska vlada bila je primorana da vrlo energično istupi protiv talijanskih iredentista. U redakciji lista »Adula« je konfiskovan materijal, koji dokazuje da su članovi redakcije vršili u Švicarskoj špijunažu u korist Italije i da su radili na čelu ilegalnog pokreta, čiji cilj je da talijanske dijelove Švicarske prisajedini Italiji. Razmjerno mala grupa talijanskih iredentista u Tesinu je razvila grozničavu djelatnost baš u posljednje vrijeme, širila je zabranjene iredentističke publikacije i bez okolišanja je propovjedala, da kanton Tesino nije kao što se pogrešno veli talijanska Švicarska, nego samo privremeno švicarska Italija. Što je na stvari vrlo neprijatno to je okolnost, da su švicarsko-talijanski iredentisti imali mnogo novca i da su stajali u tijesnoj vezi s rimskom vladom. Urednik lista »Adula« je dobio od fašističkog ministarstva korporencija godišnje 7000 lira za propagandu u Švicarskoj osim ličnog prihoda od 12.000 lira godišnje. Sin urednika Colombi je bio zaposlen direktno na talijanskom poslanstvu u Bernu i bio je posrednik između poslanstva i švicarsko-talijanskih iredentista. I o toj djelatnosti je konfiskovana opširna korespondencija. Interesatno je da su iredentisti na vrijeme upozoreni na intenziviranje policije i tako je na primjer Talijanka Bontempo uspjela da na vrijeme uništi kompromitirajući materijal. Pored svega toga je švicarska policija vrlo brzo utvrdila, da se pokret u posljednje vrijeme znatno razgranio i da je krajnje vrijeme bilo da preduzme mjere. Samo se po sebi razumije da švicarska vlada vrlo energično suzbija talijansku iredentu i da će pored protjerivanja mnogih Talijana iz Švicarske niz švicarskih građana postaviti pred sud. Švicarska štampa energično protestira protiv tog miješanja Italije u unutrašnja pitanja Švicarske i protiv tako ozbiljnog ugrožavanja švicarske samostalnosti.

Ova velika međunarodna afera ima tim veće značenje, ako uzmemo u obzir, da je tu imao glavnu riječ ministar Parini, vrhovni šef fašističkih organizacija u inostranstvu. On je naime muž kćerke urednika Adule Colombije, i on je čitav taj pokret u Švicarskoj dirigovao. Taj je Parini vrhovni šef i onih fašističkih organizacija, koje postoje u jugoslavenskoj Dalmaciji, pa prema tome treba i raditi njih organizacija u Dalmaciji gledati u tome svijetlu.

ŠVICARSKA VLADA ZAKRIVA RESE

INCIDENT NA ITALIJANSKI MEJI Ljubljana, 20 augusta 1935. — (Agis). Pred kratkim se je zgodil na meji na Južnem Tirolskem težji incident. Neki vojak planinskega polka je dezertiral. Ko je to zvedel poveljnič bataljona major Sora, je s svojimi vojniki obkrožil kraj, kjer se je begunec skrival, izabljajao pri tem odsotnost švicarskih straž. Vojaka so nato prijelili in ga odgnali v Italijo. Kmalu so o tem zvedele tudi švicarske oblasti, a iz tega niso hotele izvajati incidenta.

»SREĆA JE ZA NIJEMCE ŠTO SU PRIPALI JUGOSLAVIJI«

»Frankfurter Zeitung«, od 16 augusta povodom svečanosti u Novom Vrbasu i Crvenci piše o Nijemcima izmadiju Dunava i Tise, o Švabama koji su se doselili u Bačku iz Falačke, Sarske oblasti i Donje Rajne. Oni su kao kolonisti imali u prvi mah da se bore sa bolestima u ovim tada močvarnim predjelima. Teške su bile u prvi mah privredne prilike, dok se nisu privikli zemljištu i klimi. Poznatom njemačkom istraživaču uspjeli su da svoj privredni položaj poboljšaju. Lijepo se množe. Crvenka, koja je jedna od siromašnih njemačkih općina sa 9.000 stanovnika ima 1200 djece, što je svakako lijep broj. Za vrijeme Mađarske imali su da izdrže nacionalnu borbu od sistematskog pomadjarivanja. Sreća je za njih što su pripali Jugoslaviji. Jedna grupa intelektualaca stvorila je »Kulturbund«, koji se brine za očuvanje nacionalne kulture Nijemaca. Država im je dala učiteljsku školu i tako dobivaju i nacionalne učitelje. Kada Nijemci naglašuju svoju vjernost jugoslovenskoj državi, to nije prazna fraza, nije bez značaja ni kada njemačka omladina ide pod jugoslovenskom zastavom, jer su Nijemci blagodarni Jugoslaviji što su se spasili mađarizacije.

To je još jedan dokumentat da Jugoslavija postupa sa svojim manjinama drugačije, nego — na primjer — Italija.

NAŠI KOLONISTI U PODRAVINI

Na jednom dijelu Podravine koju zahvaća Virovitički srez, uz samu mađarsku granicu, prostiru se naselja kolonista i dobrovoljaca. To je kraj, u kojem se zemljište agrarnom reformom podijeljeno dobrovoljcima i kolonistima. Dobrovoljci koji nastanjuju sela Adu, Dijelku, Katinku, Zrinj, Majkovic i dr. većinom su Bosanci, zatim Ličani, a ima nešto i Dalmatinaca. Kolonista ima manje, a rekrutirani su najviše iz Hrv. Zagorja i, što naročito nas zanima, iz Istre. Svi ovi doseljenici dolazili su ovamo od 1919. g. pa dalje.

Premda je podravsko zemljište klasificirano kao prvoklasno, ipak živi tu siromašan svijet. Doseljenici, koji su prigodom svog dolaska dobili po 8 do 10 jutara zemlje još su siromašniji od starosjedilaca. Nastanili su se u početku u ostavljanim grofovskim stajama, sazidali si pomalo kućice i materijalno razrušenih spomenutih zgrada. Ali u koliko je taj materijal nedostajao kuće su ostale nedovršene pa se mogu vidjeti poludovršene kuće, kuće obilježene blatom, a gotovo sve bez drvenih podova. Posljedica tih nehygieničkih stanova bio je veliki pomor, naročito djece koja se nisu mogla aklimatizirati u svojoj novoj postojbini, dolazeći iz zdravih i brdskih bosanskih i ličkih krajeva u ravnu i dobru, vlažnu i pomalo malaričnu Podravinu. Mnogo su poteškoća imali da prebrode doseljenici dok su se dočekle prilagodili novom životu, a i sada se bore sa siromaštvom. Dešava se da brojne familije sa desetero djece nemaju u kući ni šećera, ni šibica, ni soli, a često po mjesecima ni kruha. To predstavlja pravu anomaliju za kraj, gdje je tri četvrtine zemljišta posijano žitom i kukuruzom.

Sve ovo nepogode saletjele su i naše Istrane koloniste. Oni su naseljeni u Terčinom polju na Dravi, siromašnijim, po stanovništvu pretežno mađarskom selu. Tu ima 13 istarskih obitelji. Četiri obitelji kolonizirane su u Katirki, malom dobrovoljačkom naselju u neposrednoj blizini Terčinog polja. Svega dakle 17 obitelji. Došli su većinom iz južne Istre, okoline Zminja, nekoji iz okolice Pazina. — I oni su morali mnogo kušnju da prestanu dok se nisu prilagodili i odvikli svom kamenitom istarskom zavičaju kojega su u životnoj borbi morali da ostave. Još i danas, nakon petnaest godina ovdšnjeg života živo žale za svojim kršom, gdje im je i bez žitnih poljana bilo mnogo bolje.

Ali naš Istranin, kršan borac i dobar gospodar, tu se je snašao bolje od drugih. Zilavom ustrajnošću prkosio nevoljama, razumnim gospodarstvom stekao je bolji ekonomski položaj čak i od svojih susjeda starosjedilaca. Na to još uvijek ne znači da je njemu dobro. I njemu se dešava da često ostane po više dana bez kruha. — Gotovinu koju ubere od priroda pšenica i kukuruz mora dati za porez. Ne ostaje niti toliko da bi mogao nedečjom da popije čašicu vina. Jedva se skrpi kraj s krajem da ne zapadne u dugove na zemljištu koje nije ni njegovo vlasništvo i kojega, prema najnovijoj naredbi, mora da otplaćuje kroz trideset godina. Kako je to teško može znati samo onaj koji vidi njihov život i poznaje težinu njihovog rada.

Lanjske, a i ove godine došla je u ove krajeve Studentska radna četa da počigne dobrovoljstva u Dijelci i Adi škole i da očisti jedan kanal. U četi ima nas i nekoliko naših istarskih akademikara iz Zagreba. Odmah smo došli u kontakt sa svojim zemljacima koji su nas srdačno i iskreno pozdravili u svojoj sredini. U mnogim razgovorima, u koliko je njima i nama dopuštalo vrijeme, izmijenili su malo po malo sve svoje tegobe, a te je uvijek jednako zvučilo: žaljenje za svojom domovinom, svakom Istriom. Mate bi gotovo svaki puta uzviknuo: »Da ikako mogu i danas bih otišao u Istru!«

Teško je njima bez svojih, a teško im je, gotovo nemoguće saći ostaviti taj kraj gdje imaju svoje kućice i obitelji i zemljište u kojem su položili potnastogodišnji krvavi žuljevi njihovih vrijednih ruku. Vrijeme koje im proboravimo tu bit im malo ljepeše, jer donosi u njihov jedanličan život ipak malo raznožbe. Kad odemo opet ču biti sve kao i prije, teško životarenje na koje, izgleda, da je usud osudio naše seljake.

Treba da znamo za naša ljude i da često mislimo na ove naše vrijedne podravsko Istrane. Ro.

FOROKA DRA BESEDNJAKA

Ljubljanskemu »Slovencu« poročajo iz Celovca: V ponedjeljek 12. avgusta se je pripeljal na Otok minister dr. Korošec u družbi z g. senatorjem dr. St. Šverljugom in dvorne dame ge. Eleonore Šverljugove. Odlične goste je gostoljubno sprejel g. dekan Friderik Malgaj. Oba ministra sta dospela na Koroško, da prisostvujeta kot priči pri poroki g. dr. Engelberta Besednjaka, bivšega poslanca v rimskom parlamentu, svojačasnoga glavnoga urednika »Slovenca« in odličnoga predstavnika narodnih manjšina. Nevesta gđ. Zala Vukova je znana kot agilna delavica v katoliških organizacijah. Ugledni par je poročil g. profesor Filip Terčelj iz Ljubljane, ki je imel ob tej prilici zelo pomemben nagovor. Po končani poroki so se svađe odpejali na dom voditelja koroških Slovencev g. poslanca župnika Iv. Starca, ki jim je prisrčno nazdravil in jih gostoljubno pogostil. Proti večeru se je g. minister odpejal čez Ljubelj v Begunje. Obisk visokih gostov je napravil na številne letovišarje in zlasti na domačine izredno ugoden vtis.

ZAŠTO SE BARKOVLJE ZOVE BARCOLA?

U tršćanskom listu »Le ultime notizie« izišla su dva članka, u kojima si pisci razbijaju glavu odakle je tršćansko predgrađe prama Miramaru uz more dobilo ime Barcola. I iznosi se neka historija i ističe ovo i ono, i nadje na su već neka tri četiri korjena tom imenu: Valcula od Valcolle (dolina i brije), pa »Barche la« od nekog gradilišta brodova, pa San Bartolo iz kodilišta iskavenim izgovorom došla Barcola. Vidi se da ni Talijani sami nisu na čistu s porjeklom tog imena. Ali intereasantno je kako ti »učeni« pisci obilaze oko jedne činjenice kao mačak oko vrućice kaše i neće da je priznaju, da je Barcola zapravo talijanska forsirana formula za slovensko Barkovlje. I to se niko ne usudi spomenuti, čak niko i ne spominje da tamo obitavaju Slovenci i da su oni svom kraju prvi dali ime.

Dr. Petar Skok u svojoj zadnjoj knjizi »Dolazak Slavena na Mediteran« označuje, međutim, Barkovlje kao tipičan slavenski naziv.

Učitelji iz Julijske Krajine kot kontraktualci v Jugoslaviji

V »Učiteljskem Tovarišu« od 15. avgusta piše učitelj g. Ciril Drekonja, pod naslovom »Učitelji kontraktualci«:

Zdi se mi potrebno, da naše zadeve enkrat točno obrazložimo. Potrebno je radi tega, da nas bodo stanovska organizacija in drugi faktorji v delu za dosseg naših pravičnih težanj lahko uspešneje podpirali in pa zato, da nas bo javnost razumela in vedela ceniti naša prizadevanja.

Dve težji nas tareta.

1. Naše položajne grupe ne ustrezajo času našega dela za narod.

2. Po uveljavljenju novega uradniškega zakona nam niso bile ob postavitvah v državno službo dodeljene položajne skupine po pravih določilih.

Po čl. 54. zakona o državljanstvu se nam ob postavitvi računa v podlago za skupino službena doba prebita v inozemstvu. Po čl. 166. zakona o narodnih šolah bi se nam štela v napredovanje in pokojnino vsa kontraktualna službena doba. Čl. 292. uradniškega zakona ovrže čl. 166. zakona o narodnih šolah in ga nadomesti s čl. 58. (toč. 2) in 116. Postavljenosti bi se torej morala določiti položajna skupina na podlagi čl. 54. zakona o državljanstvu in na podlagi kontraktualne službene dobe (čl. 58. toč. 2. u. z.).

Na prvi pogled se zdi, da je po gornjem s štetjem naše službene dobe vse v redu. A vendar trpe zvečina vsi postavljeni radi tega škodo, ker se jim odviše službene dobe, ki je potrebna za določeno skupino, ne šteje. Primer: kontraktualci je imel ob postavitvi 10 let službe kot podlago za skupino. Postavljen je v VIII. skupino. Njegov sotovariš nekontraktualac napreduje že recimo z 8 službenimi leti v VIII. skupino. Oba morata prebiti tri leta v tej skupini. Kontraktualac je zgubil dve leti službene dobe.

Vzrok razlike in škode je v tem, ker kontraktualci ni jugoslovanski državljan in ni preveden temveč postavljen v državno službo. Ali: službena doba se mu ne šteje kakor se je štela državnim uradnikom ob prevedbi dne 1. IV. 1931.

Zdaj si predložimo razliko med jugoslovanskim državljanom in Jugoslovanom! Nekateri jugoslovanski državljanji so po materinem jeziku, krvi in notranjem čuvstvom v nemci ali mađžari. Kontraktualci (dnevničarji) emigranti so po krvi, jeziku in notranjem čuvstvom Jugoslovani, čeprav ne jugoslovanski državljanji.

Učitelji emigranti nismo Jugoslovani le po jeziku, krvi in notranjem čuvstvom, temveč tudi po delu. Vse življenjsko delo smo posvetili najvišjim interesom naroda: 1. kot učitelji v ožji domaćini, 2. kot narodno obrambni delavci, 3. kot kontraktualci in dnevničarji v materini državi, kjer je naše delo enako delu državnih uradnikov. Pravičnost

terja enakemu delu enako plačilo.

Nekateri učitelji emigranti so se posvetili v domaćini izven učiteljskega poklica odgovornemu narodno obrambnomu delu. Doba tega dela se jim ne šteje v službo, ker doslej za to ni zakonite podlage. Narodno obrambno delo je bilo enakovredno učiteljskemu delu, zato vztrajamo na tem, da se mu pripozna za štetje v službi ista vrednost.

Tu je oblasti so nas odpuščale iz službe ali nas zlostavljale, da smo morali isto zapustiti. ob prihodu v materino državo smo morali nekateri čakati daljšo dobo na službo. Tudi ta čas je zgubljen, ker se smatra kot prekinitiv službe. Tu je oblasti so nas odpuščale ali drugače zlostavljale radi nacionalnega delovanja in zadržanja, zato datum odpusta ali odstopa pri nas ne bi smel veljati kot datum prekinitiv, ker bi s tem potrdili upravičenost ukrepov tujih oblasti.

Slovenski del jugoslovenskega naroda je po vojni zapisal v svojo zgodovino dva črna datuma. In ali res mora biti, da nosimo nekateri Jugoslovani posledice Rapalla in koroškega plebiscita kot črn žig dvojne usode?

Kot enakovredni bratje po krvi, jeziku in delu smo dolžni, da radi nas samih in radi nacionalnega principa terjamo našem delu iste pravice kot jih uživajo ostali državni uradniki:

a) Ko postane kontraktualac ali dnevničar jugoslovanski državljan, naj se smatra, da je nostrificirana vsa njegova službena doba, ki jo je prebil v službi naroda in naj se ga prevede in ne postavi v državno službo. Službena doba naj se mu šteje v napredovanje in pokojnino.

b) Čas, prebit na narodno obrambnem delu, naj se šteje kot službena doba v napredovanje in pokojnino.

c) Čas čakanja na službo naj se smatra kot dopust in ne prekinitiv službe.

Zgoraj sem navedel, da nadomestita člen 166. zakona o narodnih šolah čl. 58. toč. 2 in 116. uradniškega zakona. Praksa dosedanjih postavitev v državno službo pa kaže, da se nam je računala v podlago za določitev položajne grupe le doba po čl. 54. zakona o državljanstvu. S tem smo v večini utrpeli škodo, ker smo postavljeni prenizko. Po čl. 58. toč. 2 bi se nam morala vračunati službena doba. Da se nam razlika in škoda popravi, imamo možnost pravne poti.

NOVI DUHOVNICI.

V št. Petru na Krasu je daroval prvo sv. mašo tukajšnji rojak Anton Požar ob velikanski udeležbi vernega ljudstva.

Na Proseku pa je daroval svojo prvo sveto daritev na isti dan Jože Milič sredi velikih množice svojih rojakov.

NAGRADE ZA NAJBOLJE OMLADINSKE RADOVE U „JADRANSKOM KOLEDARU“

U predzadnjem broju smo javili da ćemo ove godine prepustiti našoj omladini jedan arak (16 stranica) u »Jadranskom koledaru« i pozvali smo naše omladince na saradnju. Da potaknemo naše mladje na rad.

RASPISUJEMO NAGRADU OD 400 DINARA ZA NAJBOLJE OMLADINSKE RADOVE, I TO:

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SLOVENSKU PJESMU.

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SRPSKO-HRVATSKU PJESMU.

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SRPSKO-HRVATSKU PROZU.

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SLOVENSKU PROZU.

Nagrade će biti isplaćene čim se koledar štampa, a imena dobitnika bit će objavljena u listu. — Pravo na saradnju u omladinskom dijelu, a prema tome i na nagradu, imaju svi emigranti ili djeca emigranata, kao što smo to objavili u jednom od prošlih brojeva.

Radove slati na adresu: Uredništvo »Jadranskog koledara« — Zagreb — Masarykova 28 II, a slovenske na redakciju »Istre« — Ljubljana, Erjavčeva 4a. Svi radovi neka budu potpisani.

*

Ujedno molimo ostale saradnike da pošalju čim prije svoje priloge, jer koledar ide 15. septembra u štampu.

NAŠI POKOJNIKI

† DR. JOŽKO ŠTEMBERGER

»Slovenec« poroča: Umrli je 10. t. m. na Gočah nad Vipavo g. dr. Jožko Štemberger u starosti 43 let za jetiko. Pokojni iz znane spoštovane rodbine, nečak g. kanonika-skladatelja Frana Ferjančiča, je študirao gimnaziju u št. Vi-du nad Ljubljano. Zajela ga je svetovna vojna, bil je v ruskom ujetništvu ter prišiel domov v oktobru 1918., ravno k smrti blage matere vdove. Ko je nekoliko okrevao, se je z veliko energijo lotil študija ter študirao veterinarstvo na univerzitetu na Dunaju, Zagrebu in u Napulju, kjer je bil promoviran. Zadnja štiri leta brez službe se je z vsem veseljem lotil posvetstva, ki ga je prevzeo po bratovlji službi. V svoji službi strokovnjak, po značaju blag, se je preskušao po dolgi boleznij večkrat previden vdano ločil od tega sveta. N. p. v m.!

Kupite još jedan par— isplati Vam se!

35

29

59

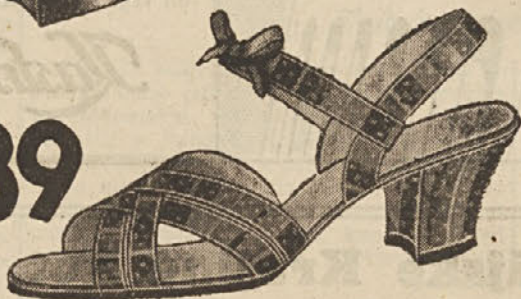
25

39

39

39

79

29

59

69

Rata